

מלקוחם

שבועות וירטואלי
בבית אבי חי

היופי, האופי והסוד שביניהם

מחז"ל ועד עגנון | מיכל שיר אל

הלימוד יעסוק בשלושה זוגות והמקום שתופסות הנשים בחייהם. הראשון, ר' מני וחנה: סיפור חבוי בתלמוד על אודות זוג אחד מן המעטים בספרות חז"ל. הזוג השני הוא בנו של ר' עקיבא וזוגתו בליל כלולותיהם, והשלישי: רפאל הסופר ומרים הצנועה מהסיפור "אגדת הסופר". התנועה בין החיצונית לפנימיות והמודעות אליה היא אמצעי לבחינת היחס שבין בני זוג אז כעתה. בנוסף על אלה, כמו מגילת רות, כל אחת מן היצירות מצטיינת ביופי פואטי שבהחלט יכול לשמש דוגמה לכתיבת יצירה ארוטית, שבה המעט מכיל הרבה מאוד.

שאלות והערות מנחות ללימוד

1 ← עבור הסיפור על אודות ר' מני וחנה:

- קראו את הסיפור (מס' 3) בעיון ושוחחו על המצוי בתוכו והעל הפרטים הנעדרים שהייתם רוצים למצוא בו, או שאתם זקוקים להם כדי לקבוע עמדה.
- עיינו בסיפורים על אודות ר' מני ומערכות היחסים שלו עם אחרים. מדוע בחרו החכמים עורכי התלמוד להצמיד את הסיפורים זה לזה? באיזה אופן משפיעים הסיפורים הסמוכים על מעשה רבי מני ואשתו? האם הם משנים את עמדתכם?
- מה תפקידו של ר' יצחק ברצף הסיפורים? מה משמעות תשובתו לתלמידיו כאקורד הסיום של מסכת הסיפורים?

2 ← עבור מעשה בנו של רבי עקיבא וזוגתו בליל כלולותיהם:

- המקום והזמן קובעים את אוירת הסיפור, ואת הציפייה של הלומדים. מה דעתכם על האופן שבו בחר החתן לבלות ערב זה?
- "האשה המאירה" היא מוטיב שחוזר בסיפור הקצר. הרחיבו את המשמעות של ביטוי זה, ואת מקומה של ההדדיות האפשרית במערך הזוגי.
- העמיקו את תמונת רבי עקיבא בפתח החדר בבוקר. מה ביקש בשאלתו, ומה ענה לו בנו?
- באיזה אופן מעשה הבן מאתגר את תורת אביו ומציע לה אלטרנטיבה?

3 ← עבור הסיפור "אגדת הסוכר":

- התבוננו במושגים קדושה וטהרה כפי שהם עולים מן הסצנה שלפניכם. מה תרומתם להיעדר פרי בטן מבני הזוג?
- עגנון בונה ביצירתו מערכות יחסים משולשות המונעות מזוגיות לממש את פוטנציאל האהבה שבה. בסיפורנו המשולש עשוי מתורה-איש-אישה. עיינו במרכיבי המשולש ובנקודות החולשה והחוזקה שבו, והציעו מתווה נאות שבו יוכלו שלושה אלו לשכון בשלום תחת קורת גג אחת.

סיכום ←

שלושה זוגות שנפגשים בנקודות זמן שונות בחייהם, ומציגים סצנות אנושיות בלבוש התרבותי של זמנם ומקומם. באיזה אופן הם משקפים את הזמן והמקום שלנו כאן ועכשיו?

← א ארבעה סיפורים על רב מני ומערכות יחסיו

1.

רבי מני בנו של רבי יונה היו מצערים אותו אנשי בית הנשיא. השתטח על קברו של אביו. אמר לו, אבא אבא אלו מצערים לי. יום אחד חלפו (אנשי בית הנשיא) שם (ליד הקבר) נצמדו רגלי הסוסים לאדמה. עד שקיבלו על עצמם שלא יצערו לו.

2.

רבי מני היה מצוי לפני רבי יצחק בן אלישיב. אמר לו: עשירי בית חמי מצערים אותי. אמר: שיהיו עניים, ונעשו עניים. הם דוחקים בי (לפרנסם – מ.ש.). יתעשרו, התעשרו.

3.

ר' מני וחנה – זוג ראשון

1	לא מיקבלי אינשי ביתא עלי.
2	מה שמה?
3	חנה
4	תתייפה חנה.
5	נתייפתי
6	חנה קא מגנדרא עלי.
7	תחזור חנה לשחרוריתיה
8	וחזרה חנה לשחרוריתיה.

4.

אלו שני תלמידים שהיו מצויים לפני רבי יצחק בן אלישיב. אמרו לו: יבקש החכם רחמים עלינו שנחכים יותר. אמר להם: עמי היתה ושלחתייה.

(בבלי, תענית, כ"ג ע' ב')

← ב מסע תענוגות בארץ הקודש

"...מי לימד את הסופרים הקדמוניים את פשטות הלשון, את עושר ההבעה, את עוז הרגש ומעל לכל, את כשרונם להעלים עצמם לחלוטין מעיני הקורא ולהניח לסיפור לעמוד בכוחות עצמו ולהתגלגל, כביכול, מאליו...?"

(מארק טוויין, **מסע תענוגות לארץ הקודש**, הוצאת אריאל 1999, תרגום: ארנון בן נחום)

ג ← בנו של רבי עקיבא ואשתו – זוג שני

- 1 מעשה בבנו של ר' עקיבא שנשא אשה,
  - 2 מה עשה
  - 3 כיון שנכנסה עמו לחדר היה עומד כל הלילה וקורא בתורה ושונה בהגדות,
  - 4 אמר לה: טלי לנו נר והאירי לי.
  - 5 נטלה לו הנר והאירה לו כל הלילה
  - 6 **והיתה עומדת לפניו ומאירה,**
  - 7 והיה פותח ספר וגולל לו מן ההתחלה לסוף ומן הסוף להתחלה,
  - 8 וכל ליליה איתקיימא ומנהרא ליה עד דאתא צפרא
(וכל הלילה עמדה ומאירה לו עד שבא הבוקר),
  - 9 בצפרא קרב ר' עקיבא לגביה,
  - 10 אמר לו: "מצא" או "מוצא", אמר לו: "מצא".
  - 11 הוי "מצא אשה מצא טוב".
- (**מדרש תהילים**, מהדורת בובק, מזמור נ"ט)

ד ← רש"י (ר' שמואל יוסף) עגנון, בראיון משנת 1961:

שרשי שלי, הריהם נעוצים כולם במקרא, בגמרא, במדרשות ובשאר ספרי חכמינו... אין אומה ולשון בעולם, שאינן מעורות בספרות הלאומית שלהן, שהרי בלי זה לא תהיה לנו ספרות, היכולת למלא את הנפש...

יום אחד בא אצלי רב אחד מלא טענות קשות וחמורות. 'יש סיפורים משלך, אמר, שאפשר לקרוא בבתי כנסיות. אבל יש סיפורים ש...' ניסיתי להסביר לו שגם בגמרא עוסקים בכל מיני עניינים, בחיי ציבור של בני אדם וגם בחיי אישות שלהם. הגמרא אינה חוששת מפני החיים בשלמותם, במלואם.

(מצוטט אצל גליה ירדני, מתוך: "ט"ז שיחות עם סופרים", עין חרוד - הקיבוץ המאוחד, 1961)

ה ← רפאל ומרים – זוג שלישי

ובשעה שמרים עומדת בבית הטבילה שוהה רפאל בבית המדרש וכשהיא חוזרת משם היא לובשת בגדים נאים ככלה ביום חופתה ובאה אצל האספקלריא. באותה שעה דומה עליה כאילו ימי נעוריה חוזרים אליה. והיא נזכרת אכסניא שעמדה על אם הדרך. ופריצים ופריצות באים לשם וסוחרי שוורים מתגוררים שם והיא יושבת שם עם אביה ואמה ועם רפאל אלוף נעוריה, והיא נזכרת בעטרה שעטרה לה אמה ביום חתונתה, באותה שעה נותנת היא דעתה להתקשט לפני בעלה, מיד נראה לה מן המראה אותו מזרח וציריו ואותם שני האריות שפיותיהם פתוחים, מיד היא נרתעת לאחוריה. לה' הארץ ומלואה. וכשחוזר רפאל מן התפילה ורואה את אשתו בעצם יופיה עומדת במראה מיד היא נושאת חן לפניו. מתקרב הוא אצלה לומר לה דברי ריצוי. כיון שהוא מגיע אצלה מנצנץ לפניו שמו יתברך מתוך המראה מיד עומד וקורא בדביקות קדושה שויתי ה' לנגדי תמיד, ועוצם עיניו מפני כבוד השם ויראתו. ושניהם פורשים בשתיקה. הוא יושב בקרן זיית זו ולומד זוהר ותיקונים והיא יושבת בקרן זיית זו וקוראת בתחינה של אמהות, עד שהשינה חוטפת עיניהם. והם קמים ונוטלים את הדלי הגדול שדג נחושת רובץ על קרקעיתו ונוטלים ידיהם לקריאת שמע.

(ש"י עגנון, "אגדת הסופר", בתוך "אלו ואלו", שוקן, 1998)